

DISPOSICIONS

DEPARTAMENT DE CULTURA

ACORD GOV/19/2021, de 23 de febrer, pel qual es declara Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, la vil·la romana de Vilauba, als termes municipals de Camós i Porqueres (Pla de l'Estany).

Per la Resolució CLT/677/2020, de 4 de març (DOGC núm. 8084, de 13.3.2020), es va incoar expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, a favor de la vil·la romana de Vilauba, als termes municipals de Camós i Porqueres.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

A l'expedient hi consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Durant la tramitació de l'expedient s'ha presentat una al·legació que ha estat analitzada i contestada per la Direcció General del Patrimoni Cultural.

A proposta de la consellera de Cultura, el Govern

Acorda:

—1 Declarar Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, la vil·la romana de Vilauba, a Camós i Porqueres (Pla de l'Estany), segons l'emplaçament, la descripció i la justificació que consten a l'annex 1 d'aquest Acord. La delimitació de la zona arqueològica es detalla a l'annex 2 i es grafia al plànol que es publica juntament amb aquest Acord.

—2 Determinar com a criteri bàsic que, amb caràcter específic, ha de regir les intervencions a la zona arqueològica declarada la necessitat d'autorització prèvia del Departament de Cultura per a les actuacions següents:

- a) Anivellaments del terreny.
- b) Plantada i arrencada d'arbres.
- c) Remocions i excavacions del terreny per a qualsevol tipus d'instal·lació que afectin el subsol i que superin els 30 cm de gruix des de la cota del terreny.

—3 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i al *Boletín Oficial del Estado* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-ho a les persones interessades i als ajuntaments dels municipis on radica el bé.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o de l'endemà de la notificació corresponent.

Barcelona, 23 de febrer de 2021

Víctor Cullerell i Comellas

Secretari del Govern

Annex 1

Emplaçament, descripció i justificació

El jaciment de Vilauba està situat a l'oest del terme municipal de Camós i afecta, en una part reduïda, el terme municipal de Porqueres, a la comarca del Pla de l'Estany, al paratge conegut amb el nom del Pla de la Perpinyana. L'entorn de Vilauba en realitat és una vall d'uns dos quilòmetres i mig de llargada per uns sis-cents metres d'amplada. El jaciment se situa a l'oest de la vall, en un indret lleugerament elevat, des d'on domina una petita plana. La vil·la queda emmarcada entre dos torrents que la tanquen al nord i al sud i ocupa una extensió aproximada de 10.000 m².

La vil·la romana de Vilauba és un jaciment arqueològic que correspon a un establiment rural d'època romana datat entre els segles II-I aC i els segles VI-VII dC. Aquesta ocupació llarga el converteix en un jaciment excepcional per a l'estudi del món rural d'època romana a Catalunya. La cronologia àmplia de la vil·la (més de 700 anys de seqüència ininterrompuda) permet conèixer l'evolució del model d'explotació i d'ocupació del territori imposat per Roma a partir del segle I aC i fins al trànsit al període altmedieval.

El bon estat de conservació de les restes arqueològiques i la superposició de les diferents edificacions han facilitat la interpretació global del conjunt i la seriació de la seqüència en tres grans etapes. A banda de les precedents, la primera etapa ben coneguda correspon al període altimperial (segles I-III dC), que acaba amb un incendi sobtat que destrueix una bona part de l'habitatge principal. Aquest tràgic succés marca l'inici de la segona gran etapa, que, cronològicament, abasta els segles IV i V dC. El final d'aquesta fase està marcat per un seguit de transformacions constructives i funcionals que, a la pràctica, representen el darrer esforç per mantenir el model de l'antiga vil·la i frenar-ne el declivi. Els canvis radicals que es constaten durant la darrera etapa, amb la creació d'un petit vilatge datat entre els segles VI-VII dC, són conseqüència d'una transformació profunda del model tradicional romà de poblament rural i d'explotació del territori. La identificació d'aquest establiment amb el topònim Villa Alba conservat en documents del segle X i, posteriorment, la seva pervivència en un mas proper permeten seguir el fil de l'antic establiment romà fins a l'actualitat.

Les tres etapes d'ocupació de la vil·la romana són:

Segles I-III dC: d'aquest període se'n coneix, sobretot, la *pars urbana* o habitatge principal, com també algunes estructures agrícoles distribuïdes al seu voltant. Sembla que l'edificació residencial es va anar configurant amb el pas del temps, de manera que no va ser fins al segle III dC que va adquirir l'aspecte definitiu de tres ales disposades en forma d'U al voltant d'un pati central. Els tres blocs constructius es componen d'una galeria o corredor frontal i una bateria d'estances a la part posterior. S'han pogut individualitzar fins a un mínim de 29 àmbits repartits de la manera següent: 8 a l'ala nord, 9 a l'ala oest, 6 més a l'ala sud i, finalment, 6 a les termes. Es tractava d'una edificació molt senzilla i austera, amb els murs fets amb un sòcol de pedres i un alçat de tàpia, i els paviments eren de terra batuda o, en algunes estances, d'*opus signinum*. L'ús de la pintura mural quedava restringit només a les estances més singulars o representatives. Dins l'apartat d'espais amb funcionalitat residencial, s'ha identificat el menjador o *triclinium*, pràcticament l'únic que tenia les parets decorades amb pintura mural. L'altre espai del sector residencial de la vil·la era el rebost i la cuina, identificat gràcies a la troballa de prop de 200 peces de terrissa i també alguns objectes de vidre i de metall. D'entre els espais més singulars destaca el *sacrarium*, on hi havia el larari de la vil·la, a l'interior del qual es van recuperar quatre estatuetes de bronze. Dins d'aquests espais residencials s'hi inclou un petit conjunt d'estances dedicades al confort dels habitants de la casa (*cubicula*) que configuraven el sector termal de la vil·la, situat just a l'extrem est de l'ala sud. La superfície total d'aquestes termes era d'uns 130 m² i s'hi incloïen els espais corresponents al *caldarium* i al *tepidarium*, com també zones destinades al forn i de servei. Aquest conjunt de la zona termal enllaçava amb l'ala sud a través de dues estances que s'interpreten com una petita latrina, situada just a la part posterior de l'edificació i que aprofitava les canalitzacions de recollida de les aigües pluvials del pati i de desguàs de les termes. Finalment s'han identificat tres estances que podien correspondre a espais d'emmagatzematge i de servei.

Malgrat que l'esfondrament de la teulada a causa de l'incendi del segle III dC va provocar la trencadissa i el desplaçament de molts objectes, s'han pogut determinar la funcionalitat, la composició i les característiques de

CVE-DOGC-A-21055025-2021

la majoria de les estances descobertes. L'estudi d'aquest conjunt tancat de materials va constituir una oportunitat única per conèixer l'*instrumentum domesticum* d'una vil·la romana modesta cap a finals del segle III dC.

Segles IV-V dC: l'incendi que va causar la destrucció pràcticament total de l'ala nord de la vil·la a la fi del segle III dC va motivar l'inici d'una nova etapa que va suposar un canvi substancial. La planta de l'etapa baiximperial es caracteritza per la pervivència de l'àrea central oberta, se suprimeix l'esquema de tres naus i, pel que fa als espais d'ús domèstic, les possibilitats es redueixen al conjunt d'habitacions situades al sud i a l'est del pati, que, en planta, es disposen en forma d'L. A diferència de l'etapa precedent, en coneixem, sobretot, les restes corresponents a la *pars fructuaria* de la vil·la, és a dir, les instal·lacions relacionades amb l'emmagatzematge i la transformació dels productes agrícoles; un segon pati on hi havia un pou; una cisterna de planta rectangular i de dimensions reduïdes, i les restes d'una possible premsa, al voltant de la qual s'organitzen altres espais relacionats, molt probablement, amb aquesta mateixa activitat. El procés d'abandonament i de transformació que pateixen una part de les dependències a partir de finals del segle IV i durant el segle V queda palès amb la presència d'alguns enterraments a l'interior de l'àrea edificada. Es tracta d'un grup petit de tombes situades al pati central o dins d'algunes estances ja abandonades dels sectors oest o sud, que s'utilitzen com a àrea de necròpolis.

Establiment dels segles VI-VII dC: es tracta d'un petit nucli d'hàbitat (vilatge) format per tres unitats domèstiques independents. Entre els diferents sectors de l'establiment hi havia diversos espais oberts que exercirien de nexes vertebradors, tal com sembla demostrar la presència d'un pou d'abastament d'aigua a prop del nucli d'hàbitat. D'aquesta cronologia també se n'identifiquen unes edificacions de caire agrícola emplaçades al nord i distribuïdes a l'entorn de l'edificació d'un trull d'oli i un pati annex. L'ocupació continua i l'emplaçament topogràfic del vilatge en relació amb l'antiga vil·la romana s'expliquen, en bona part, per la reutilització de les edificacions velles com a font de matèries primeres per a les noves construccions i també per l'aprofitament puntual d'algunes instal·lacions productives.

La riquesa, la singularitat, la quantitat i l'estat excel·lent de conservació d'algunes de les peces recuperades constitueixen un altre dels valors fonamentals del jaciment de Vilauba. Així mateix, l'ampli ventall cronològic del jaciment, amb més de set segles d'història continuada, permet estudiar, conservar i exhibir la cultura material des de l'arribada dels romans fins a pràcticament l'època altmedieval. Ara bé, Vilauba és, sobretot, excepcional i singular pel fet d'haver aportat conjunts únics, motivats pel tràgic succés que va patir en el curs de la seva existència, l'incendi del segle III dC, i que ha permès conservar molts materials en el seu lloc original.

Com a exemple del que s'ha dit abans, podem destacar l'important conjunt d'objectes recuperats a l'interior del rebost de la vil·la, que adquireix un valor considerable si es té en compte que proporciona, de manera sincrònica, l'*instrumentum domesticum* que s'utilitzava a la vil·la, format per un ampli repertori de més de 200 peces de terrissa, com també alguns objectes de vidre i de metall relacionats amb l'emmagatzematge, la preparació i la cocció dels aliments. Així mateix, cal destacar el conjunt d'estatuetes localitzades en una estança identificada com el larari o *sacrarium* de la vil·la que constitueixen un dels pocs casos trobats en context arqueològic a l'Estat espanyol. També s'han recuperat molts altres objectes vinculats a l'abillament personal dels homes i les dones que vivien a la vil·la. Es tracta d'un conjunt de peces de naturalesa diversa, habitualment de bronze o d'os, de joieria, que poden ser simples complements del vestit, com ara sivelles de cinturó, fíbules, botons, etc. També s'han recuperat altres peces relacionades amb la higiene o la cura personal, com per exemple agulles de cap o *acus crinalis*, fetes d'os per fixar el pentinat de les dones, o espàtules i culleretes, igualment d'os. És especialment notable el grup d'agulles, amb diverses formes, unes amb decoració i d'altres més simples. Finalment, destaca per la seva singularitat el material numismàtic recuperat que ens proporciona dades de gran interès per reconstruir alguns aspectes de la vida econòmica de la vil·la, com ara les relacions comercials entre les diferents àrees geogràfiques o la composició del numerari. El jaciment també ha proporcionat la troballa de dos conjunts monetaris de gran interès. El primer va ser la troballa d'una gerra amb 48 monedes a l'interior del rebost de la vil·la, amb una datació de la segona meitat del segle III dC. El segon conjunt correspon a un lot de 40 monedes, amagat en una bossa, a l'interior d'una de les conduccions de l'àrea termal, format per monedes del tipus Ae4 de Constanci II, encunyades cap a mitjan segle IV dC.

Vilauba també és un jaciment extraordinari per la recerca arqueològica intensa duta a terme durant més de 40 anys de treballs continuats, iniciats l'any 1978 i que continuen fins a l'actualitat, i que ha convertit el jaciment en un referent en l'àmbit nacional i internacional per estudiar el món rural d'època romana en general i per conèixer la transformació del camp a partir de la romanització i fins al pas a l'alta edat mitjana. El valor patrimonial i la significació històrica de Vilauba són de gran rellevància, perquè des del començament es va apostar per la seva recuperació, la seva posada en relleu i la seva divulgació, amb l'adequació del jaciment per a la visita pública, amb una mínima infraestructura de suport.

Annex 2

Descripció de la delimitació

La línia que defineix el perímetre de l'àrea protegida del Bé Cultural d'Interès Nacional, Zona Arqueològica, respon a criteris científics i patrimonials i preveu l'extensió potencial del jaciment.

El jaciment de la vil·la romana de Vilauba es troba als afores dels nuclis de Camós i Porqueres i al límit de tots dos municipis. La superfície total de la delimitació és exactament de 71.179 m² (7,1 ha).

Les coordenades centrals seguint el datum ETRS89 31N són: X- 478649,8 m, Y- 4660896,5 m, Z- 199 msnm.

Plànol

(Vegeu la imatge al final del document)

[710413_Plnolcat.pdf](#)

(21.055.025)

